

Προς:

Ειδική Υπηρεσία Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης

Διαχειριστική Αρχή Προγράμματος ΔΑΜ 2021 – 2027

Πρόεδρο Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος ΔΑΜ 2021 – 2027, κ. Π.Καλλίρη

Αθήνα, 02/02/2023

Αρ. Πρωτ. 77/2023

Σχόλια επί του Τεύχους Εξειδίκευσης 2.1 του ΕΣΠΑ - ΔΑΜ 2021 - 2027

Γενικά

Με το παρόν Τεύχος Εξειδίκευσης 2.1 εγκρίνονται τρεις δράσεις της Προτεραιότητας 1 του ΠΔΑΜ 2021 – 2027 συνολικού ύψους €418 εκ. (περίπου 26% του Προγράμματος). Εάν σε αυτά προστεθούν και οι δράσεις που εγκρίθηκαν στην πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης (Οκτώβριος 2022) ύψους €161.5 εκ, τότε μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί συνολικά δράσεις που αντιστοιχούν στο 36% του συνόλου του Προγράμματος. Είναι πολύ θετικό γεγονός η ενεργοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ- ΔΑΜ, η οποία είναι αναγκαία για τη Δίκαιη Μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών της χώρας και την ανακατεύθυνση του παραγωγικού τους μοντέλου. Όμως μας προβληματίζει η ιεράρχηση των δράσεων που ενεργοποιούνται, καθώς απουσιάζουν άμεσα αναγκαίες και στοχευμένες δράσεις για την ενεργοποίηση και συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στο Πρόγραμμα.

Ειδικότερα, απουσιάζουν δράσεις για τη **στήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων κοινωφελούς σκοπού** (δηλαδή ενεργειακές κοινότητες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα από πολίτες ή/και ΟΤΑ) στις λιγνιτικές περιοχές, για τις οποίες, όπως δείχνουν τα στοιχεία του ΔΕΔΔΗΕ, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από την πλευρά των πολιτών και παράλληλα είναι άμεσα αναγκαίες για τη για μείωση του ενεργειακού κόστους λόγω ενεργειακής κρίσης. Για τον σκοπό αυτό προτείνουμε την άμεση ενεργοποίηση πόρων του Προγράμματος ΕΣΠΑ-ΔΑΜ για **κάλυψη τμήματος του κόστους εγκατάστασης έργων αυτοπαραγωγής ΑΠΕ από ενεργειακές κοινότητες αποκλειστικά κοινωφελούς σκοπού**, καθώς και την **άμεση χρηματοδότηση έργων ενίσχυσης του ηλεκτρικού δικτύου** προκειμένου να υποδεχθούν τέτοια έργα. Στην Προτεραιότητα 2 «Ενεργειακή Μετάβαση – Κλιματική Ουδετερότητα» αναφέρεται άλλωστε με σαφήνεια η ανάγκη επένδυσης σε νέα ή αναβαθμισμένα δίκτυα και συστήματα χαμηλής, μέσης, υψηλής και υπερυψηλής τάσης για την αύξηση της χωρητικότητας των δικτύων, ώστε να μπορέσουν να υποδεχτούν την αύξηση των ΑΠΕ.

Επιπλέον, δεν είναι σαφές εάν οι δράσεις που προτείνονται ακολουθούν την κεντρική στόχευση του Προγράμματος που είναι, μεταξύ άλλων, και η συμβολή του στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας, καθώς δεν αποτυπώνεται κάποιο κριτήριο αξιολόγησης που να αποδεικνύει **ποσοτικά** τη συμβολή της εκάστοτε επένδυσης στον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας. Για τον λόγο αυτό προτείνουμε τη **θέσπιση συγκεκριμένων δεικτών μείωσης του ανθρακικού**

αποτυπώματος για τις επενδύσεις της Προτεραιότητας 1 που αφορούν στις χρηματοδοτούμενες από το Πρόγραμμα επιχειρήσεις.

Σχόλια ανά Δράση

Δράση 1.1.4: Κόμβος Καινοτομίας για το Πράσινο H2 και την αποθήκευση ενέργειας στη Δυτική Μακεδονία

Είμαστε θετικά διακείμενοι απέναντι στην προοπτική ανάπτυξης τεχνογνωσίας για τις τεχνολογίες αμιγώς πράσινου υδρογόνου καθώς το καύσιμο αυτό αποτελεί κλειδί για την απανθρακοποίηση δύσκολων τομέων της οικονομίας όπως των ενεργοβόρων βιομηχανιών ή των οδικών μεταφορών βαρέων οχημάτων, της ναυτιλίας και των οδικών μεταφορών. Θεωρούμε δε ότι τέτοιου είδους υποδομές πρέπει να εγκατασταθούν στη Δυτική Μακεδονία γιατί υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό, χώρος αλλά κυρίως η πολιτική βούληση για καινοτομία στον τομέα της ενέργειας

Ωστόσο θεωρούμε ότι η αναφορά του τεύχους εξειδίκευσης για τη χρήση υδρογόνου στα δίκτυα Φ.Α αλλά και για παραγωγή θερμικής ενέργειας είναι ατυχής και πρέπει απλά να αφαιρεθεί. Καταρχάς η ανάμιξη πράσινου υδρογόνου με αέριο (το λεγόμενο “blending”), θα μειώσει ελάχιστα το ανθρακικό αποτύπωμα των δικτύων αερίου. Η δε αναφορά σε 100% πράσινο υδρογόνο στα δίκτυα τηλεθέρμανσης σε κάποιο απώτερο μέλλον δεν είναι διόλου πειστική. Πρώτον θα είναι αντι-οικονομική δεδομένου ότι θα στερεί υδρογόνο από τις προαναφερθείσες άλλες χρήσεις όπου το έχουμε πολύ πιο άμεση ανάγκη και θα δημιουργεί ανάγκη για επιπλέον ΑΠΕ προκειμένου να παράγουν το επιπλέον πράσινο υδρογόνο που θα διοχετεύεται για να καλύψει τις ενεργειακές ανάγκες του κτιριακού τομέα. Δεύτερον στη θέρμανση και στην τηλεθέρμανση κατοικιών υπάρχουν ήδη πολύ καλύτερες και οικονομικότερες λύσεις όπως εξηλεκτρισμός με χρήση αντλιών θερμότητας ή η χρήση βιομάζας/βιοαερίου ή η γεωθερμία. Σε αυτές πρέπει να στραφεί η Δυτική Μακεδονία αν επιθυμεί να έχει φθηνή θέρμανση και μάλιστα χαμηλού περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε βάθος χρόνου αντί να σχεδιάζει τώρα νέες μονάδες παραγωγής θερμότητας με καύσιμο το ορυκτό αέριο για θέρμανση. Επιπλέον, σημειώνεται ότι αυτές οι χρήσεις πράσινου υδρογόνου που περιλαμβάνονται στο τεύχος εξειδίκευσης (δηλαδή blending και χρήση 100% υδρογόνου στο μέλλον για θέρμανση κατοικιών) έρχονται σε αντίθεση με το προσχέδιο αναθεωρημένου ΕΣΕΚ που παρουσιάστηκε τη Δευτέρα 16 Ιανουαρίου 2023 στην Επιτροπή ΕΣΕΚ, όπου σχετικά με τις χρήσεις πράσινου υδρογόνου απουσιάζει το blending ή η θέρμανση κτιρίων, ενώ αναφέρονται χαρακτηριστικά τα εξής: «*Δημιουργία οικονομίας πράσινου υδρογόνου: Με χρήση στις μεταφορές (βαρέα οχήματα, ναυτιλία, αεροπορία), στη βιομηχανία και υπό συνθήκες στην ηλεκτροπαραγωγή. Ήδη έχουμε σημαντική κινητικότητα στο χώρο που σε συνδυασμό με ανταγωνιστικά ΑΠΕ μπορεί να δώσει αξία στη χώρα.*»

Δράση 1.4.1: Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούνται στις περιοχές των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ) μέσω του Καθεστώτος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης του Αναπτυξιακού νόμου - Ελλάδα ισχυρή (ν. 4887/2022, άρθρα 51-57)

Η Δράση αυτή απορροφά το μεγαλύτερο ύψος των πόρων που διατίθενται από την παρούσα εξειδίκευση (€380 εκ) καθώς αποτελεί το 53.9% των διαθέσιμων πόρων της Προτεραιότητας 1 συνολικά (€704,8 εκ). Ως εκ τούτου πρόκειται για μια αναμενόμενη και πολύ σημαντική δράση για τον επιχειρηματικό κόσμο των λιγνιτικών περιοχών. Παρόλα αυτά δεν είναι σαφής ο καταμερισμός των πόρων της Δράσης ανάμεσα στις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και τις μεγάλες επιχειρήσεις. Ο Κανονισμός του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης δίνει έμφαση στη στήριξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας και στην εμπλοκή των τοπικών κοινωνιών μέσα από την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας κι αυτό θα πρέπει να αποτυπώνεται και στην εξειδίκευση του Προγράμματος.

Ακόμη, από μια τόσο σημαντικά χρηματοδοτούμενη Δράση απουσιάζει η σαφής κατεύθυνση των πόρων στην **ενίσχυση των νέων**, που θα πρέπει να αποτελέσουν μέρος του επιχειρηματικού μέλλοντος των λιγνιτικών περιοχών ώστε να υπάρξει και συγκράτηση της φυγής τους από τις λιγνιτικές περιοχές. Για το λόγο αυτό προτείνουμε **τη διάθεση συγκεκριμένων πόρων για τους νέους** αλλά και να θεσπιστεί **ειδικός δείκτης συγκράτησης της φυγής των νέων** από τις λιγνιτικές περιοχές, ο οποίος να αποτελέσει και κριτήριο αξιολόγησης των προτεινόμενων επενδύσεων, αντίστοιχα με το κριτήριο για τις νέες θέσεις εργασίας.